

— НОВОСТИ РЕСПУБЛИКИ —

Айсен Николаев снял в труднодоступных населённых пунктах Якутии некоторые ограничения, введённые из-за коронавируса

Глава Якутии Айсен Николаев подписал указ, которым исключил ряд ограничений, установленный ранее для противодействия распространению коронавируса, а также приостановил деятельность межмуниципального такси на территории республики в период с 15 по 30 апреля текущего года.

Большее послаблений получили жители труднодоступных населённых пунктов Якутии, в которых до сегодняшнего дня не зафиксировано ни одного случая заболевания новой коронавирусной инфекцией.

Так, согласно указу, в 169 населённых пунктах Якутии, не имеющих круглогодичного автотранспортного сообщения, с 15 по 30 апреля 2020 года Глава поручил приостановить деятельность домов культуры, культурно-досуговых организаций, кинотеатров, кинозалов, спортивно-досуговых организаций, иных развлекательных и досуговых заведений, банкетных залов. Вся остальная деятельность в этих населённых пунктах будет разрешена.

Отдельные меры по ограничению деятельности организаций и индивидуальных предпринимателей установлены также для посёлка Тикси Булунского улуса, в муниципальных образованиях на территории которых введены дополнительные ограничительные меры (это город Якутск; Жатай, посёлок Нижний Бестях Мегино-Кангаласского

улуса, Алданский, Ленский, Мирнинский и Нерюнгринский районы), а также для иных муниципальных образований, которые не входят в перечень труднодоступных местностей. Подробно с ограничениями можно ознакомиться в тексте указа.

Кроме того, Айсен Николаев приостановил с 15 по 30 апреля 2020 года передвижение транспортных средств, осуществляющих перевозки пассажиров легковым такси и автобусами категории М1 (легковые автомобили, используемые для перевозки пассажиров и имеющие, помимо места водителя, не более восьми мест для сидения) и М2 (транспорт,

используемый для перевозки пассажиров, имеющие, помимо места водителя, более восьми мест для сидения, технически допустимая максимальная масса которых не превышает 5 тонн). Такие такси не будут ездить между населёнными пунктами Якутии по автомобильным дорогам федерального, регионального и местного значения.

Вновь подписанный документ призван реализовать указ № 239 Президента страны Владимира Путина, которым для обеспечения санитарно-эпидемиологического благополучия населения на территории Российской Федерации в связи с распространением новой коронавирусной инфекции (COVID-19) с 4 по 30 апреля 2020 г. установлены нерабочие дни с сохранением за работниками заработной платы. Также этим указом были расширены права губернаторов для борьбы с коронавирусом с учётом санитарно-эпидемиологической обстановки в своих регионах. Напомним, главы субъектов получили право закрывать любые организации и ограничивать передвижение не только людей, но и транспорта.

Подробно с Указом Главы РС(Я) «О мерах по реализации Указа Президента Российской Федерации от 2 апреля 2020 г. № 239 «О мерах по обеспечению санитарно-эпидемиологического благополучия населения на территории Российской Федерации в связи с распространением новой коронавирусной инфекции (COVID-19)» можно ознакомиться здесь.

Пресс-служба Главы Республики Саха (Якутия) и Правительства Республики Саха (Якутия).
Фото Марии Васильевой.

— УЛУУСКА — БУ КҮННЭРГЭ —

Кындалга сана дьиэ сыбаайата түстэ

Билигин Дойду үрдүнэн олох тэтимнээхтик сайдан иһэр. Болтоно нэһилиэгин дьаһалтата дьон олобун уйгута тулсарыгар анаар бары бырагыраамаларга үлэлэһэбит. Олортон биридэстэрэ "Хаарбах туруктаах дьиэттэн көһөрүү" судаарыстыбаннай бырагыраама – социальнай хабааннаах.

Бу дьиэл муус устар 14 күнүгэр Болтонобо, Кындалбыт сиригэр – уотугар икки этээстээх, 8 кыбартыыралар таас олорор дьиэ сыбаайатын түһэри үөрүүлээх түгэнэ буолла.

Бэдэрээччит – «СК-Томтор» хааччахтамыт эппиэтинэстээх тэрилтэ, салайааччы – Петр Петрович Архипов.

Маннайгы сыбаайаны түһэригэ Илья Михайлович Слепцов алгыс сизрин – туомун онордо, дьаһалта баһылыга Варвара Васильевна Макарова, Кындал оскуола-саадын дириэктэрэ Василий Николаевич Красильников, олохтоохтор ааттарыттан Варвара Константиновна Кривошапкина, төрүт Кындал олохтообо, РФ үөрэҕириитин туйгуна Анна Гаврильевна Слепцова аһарда тылы эттилэр, тутуу тэрилтэтин салайааччы Петр Петрович Архипов эбийиэги кэмизэр, хаачыстыбалаахтык тутан олохо киллэрэргэ сорук туруорарын эппитигэр, олохтоохтор уонна ыалдьыттар дохсун ытыс тыаһынан добуһуоплаатылар.

Кындалбыт сайдан, кэнээн истин, элбэх эдэр ыал олохсуйдун, оҕо, ыччат эбилинин!

Л.И.ЕФРЕМОВА.

Саҥа дьиэлэр дьэндэйиэхтэрэ

Муус устар 15 күнүгэр «Хаарбах туруктаах дьиэттэн көһөрүү» федеральнай бырагырааманан көтүрүллүбүт Ярославской аатынан уулусса 2, 4, 6, 12 нүмэрдээх эргэ дьиэлэрин оннуларыгар бастагы кыбартаалга тутуу үлэтэ саҕаланна. Онно анаан «Киин» ТОС салайааччыта Василий Иванович Пономарев, түөлбэ кырдьаҕас олохтоохторо Константин Егорович Платонов, Ирина Николаевна Петрова уонна Чурапчы нэһилиэгин баһылыга Владимир Дмитриевич Сивцев алгыс тыллары эттилэр. Манна быйыл 2 биэс этээстээх 50-нуу кыбартыыралар саҥа дьиэлэр тутуллаллар. Дьиэлэр көндөйдөрүн Иван Петрович Федупов салайааччылаах «Сахастройгрупп» тэрилтэтэ тутан таһаарыаҕа.

“СО” кэр.

— ИСПИСЭЛИИС ТЫРЫБЫНАТА —

ТАТЬЯНА БУШКОВА: «Дьиз кэргэн туруктаах буоларыгар үлэ былааннаахтык ыытыллар»

Бүгүнгү «Исписэлиис тырыбыната» рубрикада улуустаабы дьиз кэргэн уонна оҕо аймах отделын сүрүн исписэлиинэ Татьяна Петровна Бушкова ыалдьыттыр. Кини отдел үлэтин-хамнаһын сырдатар:

Улуустаабы дьиз кэргэн уонна оҕо аймах отдела «Чурапчы улуутугар дьиз кэргэн балиитиктэ» ону тэнэ арыгыны, куһаҥан дьаллыктары сэрэтэр муниципальнай бырагыраамалар чэрчилэринэн үлэтиир. Биһиги Дойдубут уонна өрөспүүбүлүкэбит үрдүнэн нэһилиэнньэ ахсаана элбиригэр, дьон-сэргэ опороругар, үөрэнэллэригэр куттала суох эйгэни тэрийиэ туруорбут сороктарын олоххо киллэрэр сыалтан, биһиги отделбыт сэрэтэр үлэпэри ытар улууспут тэрилтэлэрин кытта ыкса ситимнээхтик үлэлиибит. Үлэбит көрдөрүүлэрэ сүрүннээн тупсар, ол эрэри кыһалгалар син-биир бааллар. 2019 сылга социальнай десанынан нэһиликтэри барытын хабаан, оҕолорго анаан уонна нэһилиэнньэ ортотугар буруйу окорууну уонна арыгы, наркотик содуллаларын аччатар, сэрэтэр сыаллаах кэрийдибит. Барыта 883 киһини кытта көрсөн, араас хабааннаах информациялары иһитинэрдидит, ол иһигэр 14 нэһилиэк баһылыга, 84 тэрилтэ салайааччыта, 49 дыкутаат, 61 оскуола оҕото хабылынна. Икки бөлөбүнэн араас халыпары кэрийбиппит. Манна бэтэрээннэр, инбэлииттэр, элбэх оҕолохтор, ыарахан турукка кирибит ыаллар, тулааһах эбэтэр көрүүтэ суох хаалбыт оҕолору иитэ сылдьар дьиз кэргэттэр, төрөппүттэртэн араас биричиинэнэн тусла опорор оҕолор киридилэр. Барыта 300-тэн тахса дьиз кэргэннэ сырыттыбит. Улуустаабы пенсионнай, социальнай салалталарын, субсидия аҕаһааһын, «Мои документы» элбэх өтөнү онорор киин уонна дьиз кэргэни уонна ыччаты өйүүр уйулба киинин үлэһиттарын консультациятыгар 754 киһи сырытта. Уолсайа, улуус үрдүнэн 1698 киһини хабаан үлэни ыыттыбит. Улуу Кыайы 75 үбүлүөйдээх сылын

бэриллэр. Барыта 187 ныйраы дьиз кэргэн, кэтэх хаһаайыстыбатын ханатарыгар ананна. 2019 сылга 25 дьиз кэргэннэ халытаал бэриллэбит.

2019 сылга биһиги улууспутугар ханнык да сыллаабыр элбэх дьиз кэргэн биригэ опорбуттара 50 сылларын бэлиэтээтилэр. Биһиэхэ холобур буолар ыалларбыт, көмүс сыбаайабылларбыт улууска дьиз кэргэн балиитиктэ сайдарыгар кылааттарын киллэрсэллэр. Ол курдук, «Байылыат тизэргэн-2019» элбэх оҕолоох дьиз кэргэн куонкуруһугар успуонсардаабыттар.

Нэһиликтэргэ дьиз кэргэн дьыалаларын исписэлиистэр, сорох нэһиликтэргэ олохтоох баһылыгы социальнай болпуростарга солбуйааччылар нөнүө ийэ, аба, дьиз кэргэн туруктаах буоларыгар үлэ былааннаахтык ыытыллар. Кэники сылларга эдэр исписэлиистэр кириэн үлэлииллэрэ үксээтэ. Улуус дьаһалтата хас биридди нэһиликтэ куттала суох эйгэни тэрийиэ туруорбут сороктарын олоххо киллэрэр сыалтан, биһиги отделбыт сэрэтэр үлэпэри ытар улууспут тэрилтэлэрин кытта ыкса ситимнээхтик үлэлиибит. Үлэбит көрдөрүүлэрэ сүрүннээн тупсар, ол эрэри кыһалгалар син-биир бааллар. 2019 сылга социальнай десанынан нэһиликтэри барытын хабаан, оҕолорго анаан уонна нэһилиэнньэ ортотугар буруйу окорууну уонна арыгы, наркотик содуллаларын аччатар, сэрэтэр сыаллаах кэрийдибит. Барыта 883 киһини кытта көрсөн, араас хабааннаах информациялары иһитинэрдидит, ол иһигэр 14 нэһилиэк баһылыга, 84 тэрилтэ салайааччыта, 49 дыкутаат, 61 оскуола оҕото хабылынна. Икки бөлөбүнэн араас халыпары кэрийбиппит. Манна бэтэрээннэр, инбэлииттэр, элбэх оҕолохтор, ыарахан турукка кирибит ыаллар, тулааһах эбэтэр көрүүтэ суох хаалбыт оҕолору иитэ сылдьар дьиз кэргэттэр, төрөппүттэртэн араас биричиинэнэн тусла опорор оҕолор киридилэр. Барыта 300-тэн тахса дьиз кэргэннэ сырыттыбит. Улуустаабы пенсионнай, социальнай салалталарын, субсидия аҕаһааһын, «Мои документы» элбэх өтөнү онорор киин уонна дьиз кэргэни уонна ыччаты өйүүр уйулба киинин үлэһиттарын консультациятыгар 754 киһи сырытта. Уолсайа, улуус үрдүнэн 1698 киһини хабаан үлэни ыыттыбит.

Улуу Кыайы 75 үбүлүөйдээх сылын

көрсөөрү, дойдубутугар бэлэмнэни үлэтэ көхтөөхтүк ыытыллар. Бу Кыайы иһин элбэх киһи олохун толук уурбута. Үгүстэрэ эрдэон суорума суолламмыта. Демографическай балаһыанньаны тупсарар сыалтан 1944 сыллаахха элбэх оҕолоох ийэлэргэ бэлиэлэр олохтоммуттара. Мантан бири саамай үрдүкү бэлиэнэ — «Дьоруой-ийэ» уордьана буолар. Улуус үрдүнэн 68 ийэ «Дьоруой-ийэ» уордьанынан наҕараадаламмыт буоллабына, күн бүгүн биһиги кэккэбитигэр 10 ийэ баар.

2017 сыллаахха Саха Сиригэр элбэх оҕолонуну өйөөн, СӨ бастагы Ил Дархана Егор Борисов уураабынан Саха Сиригэр «Дьоруой-ийэ» уонна «Ийэ» албан аат» бэлиэ 1,2,3 үрдэллэрэ олохтоммута. Быйыл «Дьоруой-ийэ» бэлиэнэн өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн 15 ийэ наҕараадаламмыта уонна 1 мөл. солк харчынан көмө ылбыттара. Чурапчы улууттан Болугур нэһилиэгин олохтооҕо, уон оҕо амаарх ийэтэ Любовь Ильина наҕараадаламмыта.

Ийэ буолуу сүдү өйдөбүлүн динник интэрэн хаалларбыт, билигин киэн туттар киһибит Прасковья Ильинична Борисова буолар. Кини дьылбатын, опорбут олохун эдэр ыччакка кэспилбит, холобур окостобут. 2012 сылтан саҕалаан, сылын аайы улууспутугар иккилии элбэх оҕолоох бастын ийэлэригэр Прасковья Ильинична Борисова аатынан бириэмийэ туттарыллар. Бириэмийэни Прасковья Ильинична сырдык кэриэһигэр анаан, кини оҕолоро, сиэннэрэ олохтообуттара. 2019 сылга бириэмийэ Чурапчы нэһилиэгин дьоруой-ийэтигэр Мария Лыткинага уонна сэттэ оҕо күнү ийэтигэр Февронья Андреевага туттарыллыбыта.

2016 сыллаахтан Чурапчы улуутун баһылыга Андрей Ноговицын уураабынан олохтоммут, элбэх оҕолоох, оҕолорун үтүө дьон ына атахтарыгар туруортаабыт ийэлэргэ «Ийэ» махтал» түөскэ анныыллар улуустаабы бэлиэни уонна дастабырыанньаны туттарабыт. 2019 сылга Чакыр нэһилиэгиттэн дьоруой-ийэ Ульяна Ануфриева ылбыта. Маны таһынан «Ийэ» үрдүкү махтал» өрөспүүбүлүкэтээҕи үрдүк бэлиэ сылын аайы үстүү ийэҕэ туттарыллар. Биһиги улууспуттан 2015 сылга Үрүн Күөл аҕыс оҕолоох Февронья Филимонова, 2017 сылга Чурапчыттан Людмила

Платонова наҕараадаламмыттара.

«Дьиз кэргэн, таптал уонна бэриниилээх буолуу» күнүн тэрийэр Арасыйыатаабы хамыһына бигэргэтиитинэн 25 сылтан үөһэ биригэ опорбут уонна оҕолорун үтүө дьон буолалларын ситиспит, уопастыбаҕа бигэтик үктэнэрбит, тус холобурдарынан чөл туруктаах олох тарбатына сылдьар дьиз кэргэттэргэ «Таптал уонна бэриниилээх буолуу» Арасыйына таһымнаах мэтээл туттарыллар. 2019 сылга Хатылыттан Анна, Дмитрий Чечебутовтар, Арыылаахтан Мария, Ксенофонт Демьяновтар, Хадаартан Владимир, Вера Никоньковтар, Мырылаттан Евдокия, Родион Сибиряковтар наҕараадаламмыттара. Маны таһынан сылын аайы дьиз кэргэн үнүстүүтүн үрдэтигэр уонна оҕо иитиитигэр үтүө өнөлөрүн иһин, чөл олохтоох, сэттэ уонна онтон үөһэ оҕолоох дьиз кэргэннэ судаарыстыбаннай наҕараада — «Төрөппүккэ албан аат» РФ уордьана туттарыллар. Чурапчы улуутун Болугур нэһилиэгиттэн Айаал, Валентина Новгородовтар ылары ситиспиттэра.

Уһунук СӨ, улуус уопастыбаннай олохтор көхтөөхтүк кыттар, социальнай-экономическай сайдыытыгар кылааттарын иһин сылга үс СӨ дьахтар хамсааһынынын кыттааччытыгар Софья Сидорова аатынан Бочуоттаах бэлиэ туттарыллар. 2013 сылга Чурапчы нэһилиэгиттэн Екатерина Ивановага туттарыллыбыта.

Аба оруспун үрдэтэр сыалтан, үс элбэх оҕолоох аба кэнчээри ыччаты иитиэ-үөрэтигэр ситиһиллэрин, өрөспүүбүлүкэ олохтор сүткэн, көхтөөх кыттыларын, тус бэйэлэрин чөл олохтоох холобурдарын иһин «Ытык аба» СӨ түөскэ иилиллэр бэлиэнэн наҕараадаланаллар. Чурапчы улууттан 2012 сылга Үрүн Күөл сэлээннэтин олохтооҕо, 12 оҕо аҕатыгар Петр Лукинна, 2015 сылга Чакыр нэһилиэгин олохтооҕо, сэттэ оҕо аҕатыгар Константин Адамова туттарыллыбыта. Маны таһынан «Аба килбизнэ» улуустаабы бэлиэ бастын аҕаларга туттарыллар. 2016 сылга Одьулуун нэһилиэгиттэн 11 оҕо аҕата Яков Лавров наҕараадаламмыта.

Татьяна Петровна, үлэн туһунан сийилии кэспэбиккэр махтал. Эийэхэ инникитин да таһаарылаах үлэни, олоххо актыыбынай позициялаах, холобур буолар, чөл туруктаах, элбэх оҕолоох, толору дьиз кэргэн элбээн иһэригэр баҕарабын.

Марфа ПЕТРОВА.

— ТЭРИЛТЭ ТҮБҮГЭ —

Сорукпут — халаан уутун этэннэ аһарыы

Саас кэлэн, билигин өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн долгутар болпуростуунан халаан уутун этэннэ аһарыы буолар. Биһиги улуус төһө да өрүс сүннүгэр олохторбут, ууга барар кутталлаах нэһиликтэрдээхпит. Амма өрүс сүннүгүн Болугур, Мырыла нэһиликтэре уонна

үрэх сүннүлэринэн сытар нэһиликтэригэр сыллата халаан ууттан эмсэҕэлээбэт туһугар туруулаһаллар. Халаан уутун этэннэ аһарыыга улууска оперативнай штаб сылын аайы тэриллэн үлэтиир. Бу штабка бири сүрүн үлэлэхэр тэрилтэнэн Мелиорация салалтата буолар. Бүгүн тэрилтэ начаалынньыга Николай Николаевич Поповтан ылбыт интервьюбун таһаарабын.

Николай Николаевич, үтүө күнүнэн! Бастатан, тэрилтэн туһунан кыратык сырдат эрэ, эийи тэрилтэбит эбээһинэһигэр туох кириэрий?

«Мелиорация салалтата» судаарыстыбаннай бүүдүүт тэрилтэтин Чурапчытаабы филиала 2013 сылтан үлэлиибит, 14 үлэһиттээхпин. Чурапчыга 50, Тааттага 23 гидротехническэй тутуулары, ол эбэтэр быһыттары көрөбүт-истэбит.

Үлэбит өйдөбүлүгэр урукку хэмэ күөллэри, урэхтэри эрэ көрөр-истэр курдук өйдөбүл баара. Билигин биһиги эппиэтинэспитигэр чуолаан күөллэр

тутуулары кириэллэр. Ол тутуулары көрүү-харыйы, бириэмийэтигэр бөбөгөтүү, өрөмүөннээһин — биһиги эбээһинэспит. Сана эбийиктэр үбүлэнэн тутуллар буоллахтарына, опор эмиэ биһиги көрүүбүтүгэр-харыйыбытыгар бэриллэллэр. Сылын аайы саас, күһүн быһыттар туруктарын хамыһына кэрийэн көрөн аакталыыр, ол түмүгүнэн өрөмүөнү үбүлэнэр.

Быйылгы халаан уутугар бэлэмнэни хайдабый?

Быйыл хаар халын, нурматтан үрдүк, Мантан саас күн-дьыл туругунтан, хайдах уулларарыттан уу кэлиитэ тутулуктаах.

Быйылгы сааскы халаан уутун аһарарга уонна өрөмүөнүгэр 180 м³ бутотай таас, 260 м³ ПГС (гравий) барыта миэстэтигэр тиздрилиинэ. Ыам ыйын 1 күнүттэн 11 быстах гидростар ый устата үлэлиэхтэрэ. Ол курдук, Мугудайга «Маралаайы», Төлөйгө «Төлөй-Чычаас», Хадаарга «Үрүн-Күөл», Чакырга «Чакыр», Одьулуунга «Уоһай», Хатылыга «Харбала-1», Болтоноҕо «Болтоно», «Кындаал», Чурапчыга «Куобалы», «Улахан Күөл»

«Харыылаах» быһыттар. Таатта үрэхин сүннүгэр уу муньуллар сирэ суох барыта ааһыахтаах. Куобалы аһаҕас таһыма намтатыллыбыта.

Быйыл өрөмүөн үлэтэ төһө ыытылларый, туох үлэ-хамнас былааннаарый?

Быйылгы былааннаах өрөмүөннэр Чыаппара күөлүн быһытын водосброһугар, «Харбала-1» шлюз-регулятор быһытыгар, Чурапчы «Харыылаах» уруоннай регуляторыгар ыытыллыахтара. Одьулуун «Уоһай» быһытыгар буору таһы, бөбөгөтүү үлэтэ барыа. Сылан нэһилиэгин «Уһун Күөл» быһытыгар «волновой» (баалтан харыстыыру) уонна «Кындаал» водосброһа оноруллулар. Таатта улуутугар 4 эбийиэккэ өрөмүөн үлэтэ ыытыллар. Чычымах нэһилиэгэр күөл таһымын түһэрэр ханаалы хайы үлэтэ ыытыллыа.

Эппиэтин иһин махтанабын. Үлэбит үтүө түмүктээх буоллун сааскы халаан уута этэннэ аһарыгар баҕарабын.

Кэлсэттэ Елена МАКАРИНСКАЯ

ӨЛГӨМ ҮҮТҮ, ЭМИС ЭТИ ДЭЛЭТИЙГЭ

Болтоного тая хааайыстыбатын кәрдиис кэмнэрэ

Устуруйаны сэгэтэн көрдөхө, тая хааайыстыбатын сайдыгта Боотурууский улууһа суруука кириэйдиттэн биллэн - көстөн барыта. Очкюлорго дабын Боотурууский Саха сирин уокуругар сүөһү иттигинэн дыарыгыр улахан улус буспара.

1930 с. Болтоного тая хааайыстыбатын артыаллара тэриллбиттэрэ, артыаллар ааттаах, былааннаах, эбээһинэстээх, ис бэрээдэктээх этилэр. Болтоного сирдэит Сталин аатын сүгэр тая хааайыстыбатын артыала тэриллэнэ диэн Сталинга телеграммалаа ытыллан, Сталинынан биһирэнэн, олохтоохтору үлэбэ, сана олобу тутууга өрө күүрдүбүтэ. Очкюлорго ыаммыт үүт Силистээх Чуораайытта антах арыгылар собуока тутуллара, сүөгэй дэлэччи астанара. Ити сыллартан ынах, сылгы борододатын тулсараары, «Холмогорский» атыр орус, «Орловский» атыр сылгы «Сталин» колхуоска абыллыбыттар.

1950 сыллартан колхуостары бөдөнсүтүү сабааммыта. Онтон 1957 сылга Болтоногон «Сталин» Хатылтан «Кыһыл партизан» колхуостар холбоһон, Н. Д. Субурууский аатын сүгэр колхуос тэриллбитэ, бэрээдэктэлинэн Николай Семенович Кривошапкин былардаммыта.

Билигин дойдунан бара турар политикаба сеп түбэһинэрэн, нэһилиэкпитигэр тая хааайыстыбатын сайыннарыга сөптөөх, былааннаах үлэни ыларга сорук турар. Маныаха ытыллар үлэ-хамнас барыта дьон-сэргэ олобо-дьаһаба тулсарыгар туһаайыллар.

Күн бүгүн нэһилиэккэ баар 211 хааайыстыбаттан ынах сүөһүнү уонна сылгыны иитэр хааайыстыба ахсаана - 90, ол иһиттэн 53 ынах сүөһүнү иитэр, 66 хааайыстыба сылгы тутар.

2020 муус устар 1 күнүн туругунан, ынах - сүөһү ахсаана 993-кэ тэннэстэ, ол иһиттэн 309 төбө ынах. Ити иһиттэн бааһынай хааайыстыба сүөһүтүн ахсаана - 252, ынаба - 107. Чааһынай хааайыстыба сүөһүтүн ахсаана - 741 төбө, ынаба - 202 төбө. Сылгы ахсаана 846 тэннэһэр. Нэһилиэкпитигэр 53 сүөһү тутар хааайыстыба баар, онтон уопсай сайынны кэмнэ үүтү 32 хааайыстыба туттарбыта, билигин туругунан 19 хааайыстыба үүтүн туттара олорор. Бааһынай - 3, чааһынай - 16. Бааһынай хааайыстыбалаах 10 киһи баар.

Тыа сиригэр ыччаты олохсатар, тая хааайыстыбатынан дыарыктааначчылары өссө элбэтэр соруктаах кластернай хамсааһын улуска тэриллбитэ улахан суолталаах. Ол түмүгэр арыаах сыл иһигэр эдэр ыаллар олохсуйан, ИЖС бырагырааманан сана дьиз тутуннулар, 10-тан тахса хотон тутуллан үлэбэ кирибэтэ. «Сабаааччы фермер» граны 3 олохтоох эдэр ыччатыт ылан, күн бүгүн үлэлини олороллор. 2021 сылга тая хааайыстыбатын бородууксуйатын бэлэмнээһингэ уларыйылар кириллэр. Ол курдук, үүтү тутууга сака механизм кириэхтээх. Онно бэлэмнэни быһыытынан үүтү туттарааччыларга хас да төгүллээн мунууах буолла. Маны дьон табаткы өйдөөн, дохот улаатарыгар интэриэстэнэн, кыттыһан бааһынай хааайыстыба тэриллэллэригэр субэлэри биздидит, иһитинэриилэри омордубут. Механизм уларыйар түгэнигэр, үүт сыаната тэрээһиннээх хааайыстыбаба 60 солк. тэннэһиэбэ, чааһынайдарга ынаһын төбөтүгэр 35 тый. солк. сылга биридэ бариллэр, үүттэрин 10 солкуобайга туттараллар.

Ааспыт сайын оттуурга-мэстырга күн-дьыл туран биэрэн, кыстыка тоһору бэлэмнээх кирибипит. Окко улусу туруорбут 1895 туюнна былааньтан 2050 туюнна оту оттоон, былааммытын 115,1 % тоһору ситисиппит. Барыта 3101 гаа оттуур ходоһа сир оттоомута, ол иһиттэн бааһынай хааайыстыбалар - 362 гаа, чааһынайдар - 2739 гаа, ДЭГ - 15 гаа.

Быйыл хаар халыт буолан уонна эрдэттэн ириэрэн-тонорон, сылгыга ырахан дьыл турар. Сылгылаах хааайыстыбалар бары кэриэтэ отторо тийэр буолан, хаччааха хаайан аһатыны тэрийдилэр.

1967 с. РСФСР тая хааайыстыбатын бирижээһинэн Н.Д.Субурууский аатынан колхуоһу Н.Д.Субурууский аатынан колхуоска улартан тэрийэргэ диэн дьаһал кэлбитэ. Колхуостары, колхуостары бөдөнсүтүү 1974 с. дизри барыта. 1967 с. көрдөрүүнэн Болтоного ынах сүөһү ахсаана - 978 төбө, ол иһигэр ынаба 431 төбө этэ, сылгы ахсаана - 367, ол иһигэр бизтэ - 216, ити кэмнэ 2348 туюнна оту оттообуттара. Колхуос дириэктэрдэринэн Василий Хрисанфович Жебсаин, Михаил Иннокентьевич Бельх, Анатолий Васильевич Ефремов үлэлээбиттэрэ.

1980-1989 сылларга «Субурууский» колхуос бары салааларга үрдүк көрдөрүүнү ситиһэрэ. Ол курдук, оттоонунна уонунан сылларга колхуос оройуон үрдүнэн бастыыр этэ, Болтоно отделениега оттоонунна куруук инники күөһүгэ сылдыбыта.

Сыллата 2 тоһору механизациялаах, 1 көлө, 2-3 илии звенотун туруораллара. Сайын устаа ортотунан 2500-3000 туюнна от оттоно. Звено салайааччыларынан механизированнай звеноларга: Петр Петрович Соловьев, Николай Гаврильевич Слепцов, көлө звеноларыгар: Василий Петрович Седалищев, Афанасий Петрович Кузьмин, Николай Егорович Егоров, илии звеноларыгар: Дмитрий Вахарович Седалищев, Дмитрий Степанович Кампеев, А.Е.Егоров уонна да атыттар үлэлээбиттэрэ. Кураан дьылларга Амма улуор үрэхтэргэ, атын оройуоннарга үлэлээбит звенолары Афанасий Петрович Кузьмин, Афанасий Иванович Монастырев, Никита Константинович Кривошапкин, Дмитрий Дмитриевич Сискин уонна да атыттар салайбыттар. Отчуттарбыт өрөспүүбүлүкэбэ, оройуонна бастаан, көһөрүлбэ сылдыар знамяны, араас пуондалары үгүстүк ылыттар. Василий Петрович Седалищев салайбыт көлө - илии звенота өрөспүүбүлүкэбэ 7, оройуонна 24 төгүл бастабыта. 1984 сыллааха бу звено 606 туюнна оту оттоон, биһир килиэк тиксиринэн, 66 туюнна оту оттообута. Социалистический куоталаһы кыайытынан 9 массына, 18 матассыныл пуондатынан наһараадалааммыттар. Петр Петрович Соловьев тоһору механизированнай звенота 1984 сыллааха 801 туюнна оту оттоон, биһир килиэгэр 133 туюнна оморон, былаанын 201%

тоһорбута. Ити сыллартан үлэ - сыныалан лаабырын звенолара тэриллбиттэрэ. Болтоногон Василий Митрофанович Жирков үрэнээччилэр звеноларын сирэй куоталаһыга ынырбыта. Хардарыта сылдыһыны, куоталаһыны оһолорго улахан интэриэһи үөскэпитэ. Ылыммыт былааннарын 117% тоһорбуттара. Оһолор звеноларын үлэлэрин түмүгэ оройуон үрдүнэн улахан биһирэбили ылбыта.

1978 с. - 1987 с. дизри колхуос үүт ыамын 191,4 %, үүтү туттарыыны 258 %, эти туттарыыны 124,5% тоһорбута. Кындаага «Куча» фермата оройуонна бастаан биһир ынахтан 2000 кг үүтү ылабыта. Бастыг ыанныксыттар: Прасковья Михайловна Попова, Варвара Константиновна Дорогунова, Пелагея Федотовна Новородова, Евдокия Васильевна Егорова, Мотрена Михайловна Кириллина, Ульяна Егоровна Миронова, Анастасия Ильинична Монастырева буолаллар. Бу фермаба бостуугунан, фуражидарынан үтүө суобастаахтык үлэлээбиттэрэ: Иван Егорович Дорогунов, Бояр Григорьевич Попов, Николай Егорович Егоров, Афанасий Егорович Монастырев уонна да атыттар.

Сүөһүнү сайынны уотууга, күһүн эбии аһатыга үлэ тэрээһинэ куустээх этэ, ол курдук Болтоно отделениегыр Сизой Николаевич Картузов 4 килиэк звенота 502 сүөһүнү 110 кг эбиллэрин ситиспитэ. Бу - үһүлүчү үрдүк көрдөрүү этэ.

Болтоно отделениега түүлээхкэ былаанын 106,1 % тоһорон, пятилеткатаары былаанын 4 сыл иһинэн тоһорбута. Кадровай булчуттар Герасимов Василий Никитич, Седалищев Василий Петрович элбэх күндү түүлээһи судаарыстыбага туттарбыттар. Ол курдук, Василий Никитич Герасимов 1975, 1976, 1977, 1978 сыллардааха «Оройуон чемпиуун булчут», 1972, 1983 сылларга өрөспүүбүлүкэбэ чемпиуун булчут аатын ылбыта элбэһи этэр.

Болтоно 1000-нан сүөһүтүн, сылгытын, чааһынайдар отторун-мастарын, сүт-кураан сылларга ыраахтан оту таһыт курдук үлэлэри механизатордар хааччыллара. Ол курдук, үтүө суобастаахтык, таһаарылаахтык үлэлээбиттэрэ: Соловьев Петр Петрович, Кривошапкин Никита Константинович, Павлуцкай Василий Васильевич, Павлуцкай Семен Константинович, Данилов Николай

Николаевич, Картузов Николай Николаевич, Егоров Егор Егорович, Назаров Александр Тимофеевич, Седалищев Егор Егорович, Петров Иннокентий Петрович, Картузов Гаврил Николаевич, Новородов Петр Гаврильевич, Слепцов Егор Николаевич, Ефремов Михаил Николаевич, Егоров Егор Афанасьевич, Кампеев Дмитрий Степанович, Капрынов Константин Константинович, Ефремов Николай Николаевич - 3.

1989 с. Егор Николаевич Слепцов ДТ-75 тыраахтарынан 2149 эталон гааны, Дмитрий Дмитриевич Ефремов Т-150 тыраахтарынан 3436 эталон гааны, Василий Васильевич Павлуцкай ТТЗ-82 тыраахтарга 1449 эталон гааны оморору ситиспиттэрэ.

1984 сылтан 1990 сылга дизри колхуоска сир оморуга элбэх үлэ Туопума, Туй, Куттара сүһүгэр ытыллыбыта. Элбэх сыллаах оту, ыһыкны орууу ыһыттан үрдүк үүнүүгэр ытыллар буолбуттара. Итинтэн салгы Болтоно алаастарыгар, Нуучча үрэтин сүһүгэр 1 тыйынчаба чугаһыгар гаа сирдэр оһолулуллубуттара. Билигин сирдэрчааһынайдарга бааһынай хааайыстыбаларга сыһарыллыбыттар. Минеральнай уосурдууну киллэри эмиэ баалай да кээнник ытыллар буолбута. 1986 с. сайыннаах Болтоного 577 туюнна дүлбэ ыһыллан бэлэмнэммитэ. Итини таһынан 16 туюнна лабыкта, 49 туюнна былаах бэлэмнэммитэ. Ити сылларга ордуу үчүгэйдик 2 силлэс звенолара үлэлээбиттэрэ, бу звенолар колхуоска 3128 туюнна силлэһи туттарбыттар, ол иһигэр Болтоногон Дмитрий Дмитриевич Ефремов звенота 1353 туюнна силлэһи туттарбыта.

Тая хааайыстыбатын үлэтин нэһилиэккэ быһаччы тэрийэччилэринэн отделение управлющайдара, биригэдиридэрэ этилэр. Ол курдук, Валерий Максимович Монастырев, Григорий Викторович Смирников, Любовь Степановна Нахсылова, Илья Михайлович Слепцов, Николай Николаевич Ефремов, Андрей Андреевич Новородов буолаллар.

Сойуус ыһыллыгата үлэһит дьонго олус ыарылаахтык, охсуулаахтык ааспыта. Колхуостар ыһыллылара дойдуга хааайынааһын сана көрүннэрин киллэрини ирдээбитэ.

Варвара МАКАРОВА,
Болтоно нэһилиэгин баһылыга.

Үүтү-эти дэлэтии - сүрүн сорукупут

Саха өрөспүүбүлүкэтин Бырабытатыстыбатын 2016 сыл от ыйын 21 күнүнэбэ 809 нүмэрдээх дьаһалынан, кэтэх чааһынай хааайыстыбалар сүөһү ылан ииттэллэригэр көмө харчы көрүллэн, «Чурапчы» ТХПК нөһүө Хаксияттан сүөһүлэри абылан, сана тэриллбит хааайыстыбаларга түнэтии сабааммыта.

Ол курдук, үс сыл аастабын аайы нэһилиэк иһигэр эргийэхтээх сүөһү 2019 сыл алтынны 17 күнүгэр сүөһү ииттэн бадалаах дьонно түнэтиллибитэ.

Эбээс бурдук түнэтилиннэ

1. Балабан ыйын 17 күнүгэр ТХПК Сдьулуунтан 50 куул эбээс бурдугу абылтан нэһилиэккэ түнэтиллибитэ.
2. Ахсынны 11 күнүгэр «Мындаавайы» ТХПК-тан 300 куул Чурапчы тая хааайыстыбатын салалтата 200 солк. субсидиялаан ол эбэтэр куулун 400 солкуобайга абылан түнэтэн, нэһилиэк дьонно астынна.

Үлэ үөһүгэр

Урут-урукттан үрүг асылт, убаһабыт этэ сахаларга биһир сүрүн бородууксуйабыт буолар. Сүөһүбүт, сылгыбыт сүрүн ахсаана чааһынай хааайыстыбаларыгар баар. Кыстыка киригэ 5 чааһынай, 2 бааһынай хааайыстыба сана хотону туттан кыстыка кирибиттэрэ. Ол курдук, Дмитрий Николаевич Ефремов холлоһонунан 10 сүөһү кириэр хотону туттан үлэбэ кириллэбитэ. Гаврил Петрович Кузьмин 30, Дмитрий Николаевич Местников аныгы матырыйаалынан 15 мизстэлээх хотоннору туттубуттара. Макар Моисеевич Кобяков сүөһүтүн ахсаанын элбэтэр

сылтан хотонун кэнэтэн үлэбэ кириллэбитэ. Петр Александрович Седалищев эмиэ сана хотону туттан, олоххо кириллэбитэ. Эдэр бааһынай Алексей Афанасьевич Иванов аныгылы сэндиач-панель матырыйаалынан кизг, тулсалай хотону туттубута.

2019 сыл түмүгүнэн үүт туттарыытыгар бастыг көрдөрүүлээх бааһынай хааайыстыбалар:

1. ПКФХ Иустинов Спиридон Иванович - 25816
 2. ПКФХ Платонов Виктор Викторович - 11357
 3. ПКФХ Григорьев Афанасий Афанасьевич - 10435
- Чааһынай хааайыстыбалар:
1. Кобяков Макар Моисеевич - 8193
 2. Кривошапкин Иван Иванович - 7836
 3. Слепцова Ульяна Михайловна - 7279

2019 с. түмүгүнэн оттоонунна бастыг көрдөрүүлээх бааһынай хааайыстыбалар:

1. ПКФХ Платонов Виктор Викторович - 280т
 2. ИП Местников Дмитрий Николаевич - 87т
 3. ПКФХ Иустинов Спиридон Иванович - 70т
- Чааһынай хааайыстыбалар:
1. Крылов Сергей Эдуардович - 165т
 2. Ефремов Михаил Николаевич - 140т
 3. Седалищев Василий Васильевич - 92т

Инники былааннарбыт

Нэһилиэк дьонно тая хааайыстыбатын өрө тутар. Ол курдук, сана бырагыраамалара кыттан, сүөһү ахсаанын элбэтэр, дохоттаах буоларга дьаныһар. «Туймаада Агрохолдинг» үлэһиттэрэ Кындаа уаастагар кэлэн, мунууабы тэрийэн барбыттар. Мунууах сүрүн болпурсуһунан бороосулары таһааран уотуу, сэндиач-панель матырыйаалынан уонна эбии аһылыгынан хааччыйы, нэһилиэккэ 100 төбө квота көрүлүбүтүгэр, дьон интэриэстэрин биллэрин, сайаапкалары хомуйан, туһааннаах тэрилтэбэ тэрийдиллэбит. Быйылгы дьылга «Агростартап» гранта кыттааччылары кытта үлэлээбип. Улуустугу 2020 сыл Тая хааайыстыбатын сылынан биллэриллэн, үүтү-эти дэлэтигэ үлэлээр тэрээһиннээх, кэтэх хааайыстыбалар туруктаах буолууларыгар бары үлэлэһэн, нэһиликкэ үлэ-хамнас ытылларыгар эрэлбит улахан.

Яков КАРТУЗОВ,
нэһилиэк тая хааайыстыбатын исписэлиһэ.

Сыһарыыны бэлэмнээтэ Анна ЗАХАРОВА.

НОРУОТ ХОРСУН БЫҢЫТА ӨЛБӨӨДҮЙБЭТ

75
КЫАЙЫ
1945–2020

**Бүгүнгү
балаһаба
Хайахсыт
нэһилиэгэ**

ХАЙАХСЫТТАН УЛУУ КЫАЙЫНЫ УҢАНСЫБЫТ ДЬОММУТ

Хайахсыт нэһилиэгиттэн 123 эр хохуун төрөөбүт дойдуларын өстөөхтөн, фашистскай халабырдыттартан көмүскүү, ытык изэстэрин толоро сэриигэ аттаммытара. Биһиги биир дойдулаахтарбыт пулеметчик, автоматчик, связист, сапер, артиллерист, кавалерист, полит-үлэһит, разведчик буолан хорсундук сэриилэспиттэрэ.

Барыта 53 киһи биһиги дыоплоох олохтут иһин тыыннарын толук уурбуттара. 27 киһи үлэ фронтугар түбэһэн Кыайыны уһансыбытара. Ити курдук, бэйэтин үгүс ньургун уолаттарын Ийэ дойду көмүскэлигэр атаарбыт нэһилиэк олохтоохторо оботуттан кырдыаһыгар тийэс фронт туһа, кыайы туһа диэн туохтарын да харыстаабакка үлэһэбиттэрэ, кыайыны уһансыбытара.

Быйыл Улуу Кыайы 75 сыла, күн бүгүн нэһилиэк дыоно-сэргэтэ Кыайыны уһансыбыттар ааттарын, сэрии, көһөрүллүү издээнин билбит биир дойдулаахтарын сырдык ааттарын үйэтитиһэ былааннаах үлэни ытар.

Дойдубут аатын үйэтитэр – биһиги ытык изэспит

Күн сирин көрбүт, үүнэн-сайдан тахсыбыт дойдубутун Хайахсыт нэһилиэтин салгыы сайыннара, үйэлэргэ аатын ааттатар – биһиги ытык изэспит буолар.

Мин бу сааһыран олорон, дойдум дьонун өйбүллэринэн баһылык дуолуһаһыгар быһбарданан үлэһи-хамсыы олоробун. Норуот мындыр этиитэ "Кэннигин хайыһан өбүгэлэргин үйэттиһэт буоллаххына, инникитэ суох норуотхун" – диэн этэллэрэ. Бу этии олус оруннаах, ханнык бабарар норуот бэйэтин улуу дьоннорун үйэтитэргэ дуолуһаллара, ааттарын аатталлара, инникити өтө көрөллөрө.

Биһиги Боотурускай улуус төрүтүтүн, счолорго 1993 сыл сабана, мин улуус дьаһалтатын баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы буолан олорон, Тыл уонна литературэ үнүстүүтүн эппиэттээх үлэһитин филологическай наука хандьыдаатын Г.Г. Попову кытта кэпсэтэн, улуус дьаһалтатын кытта оһбулэн түһэрсэн, "Боотурускай төрүтүтүтү" диэн улахан таблицаах кинигэ таһаартарбыппыт. Хомойуох иһин, ол сабана күчүмэбэй кэмнэр буолан, абыайах ахсаанынан тахсыбыта, нэһилиэтиннээх атыыга тахсыбатабыа, арай олохтоох бибилиотэкаларга тиксэрбиһпит.

М.А. Герасимова сабалааһынынан, дьаһыһан туран хасыһытынан Хайахсыт нэһилиэтин устуоруйатын сэргүтэн, үс томнаах улахан кинигэлэри таһаартарбыта. Ол үгүс көлүөнэ дьонно үтүө өйдөбүл, холобур буолар. Билигин төрдүс тома тахсаары, бэчээккэ баран сытар. Ол барыта өбүгэлэрибитин үйэтитиһэ Мария Андреевна сыралаах, улахан

үлэтин түмүгэ буолар.

Билигин Хайахсыт нэһилиэтин иннигэр турар сүрүн сорулутунан буолар: кэлэр көлүөнэлэргэ анаан, Хайахсыты ааттаппыт, суон сурабырдыбыт үтүө үлэһит дьоммутун үйэтитэр "Алаһа" сыннаһан дьэитин иннигэр "Албан Аат Болуоссата" диэн сыннаһан скверин сыллата санардан иһии. 1987 сыллаахха очолорго кулууп үлэһиттарин куһунэн Улуу олоххоһуһуулар И.Г.Тимофеев-Теплоухов кэриэһигэр өйдөбүннүк пааматыннык оһоһуһуула. 2017 сыллаахха Ил Түмэн бастакы бэрэссэдээтэлигэр А.П. Илларионовка пааматыннык туруоруллубута. 2019 сыллаахха ССРС үтүөлээх ортопед бырааһыгар В.В. Божедонова анал стела туруорулунна. Мантан ыла колхуос уонна Сэбиэт бастакы бэрэссэдээтэллэригэр бюстар, биллэр дьоммутугар стелалар, колхуһунай тутуу бэтэрээннэригэр анал бэлэһэр туруоруллуохтара.

Сэрии бэтэрээннэрин ааттарын үйэтитэр пааматынныктар

санардыллан, болуоссатын кэнэтэн сэргүтүү үлэтэ сыллата ыһыллан иһиэхтээх. Билигин бу пааматыннык болуоссатыгар, аймактарынан кыттыһан, сэрии толоонугар өлбүттэргэ уонна сэрии кыттыһаахтарыгар анаан обелистары, бэлиэ стелалары көхтөөхтүк туруоран эрэллэр. Ол курдук Илларионовтар, Борисовтар, Кондратьевтар, Поисевтар аймактар бу хамсааһынна холобур буоллулар уонна инникитин да үтүө үгэс салбанан барыта диэн эрэнэбит.

Бу үлэ барыта билигин үлэһи-хамсыы олорор уонна атын сиргэ олохсуйбут Хайахсыттан төрүттээхтэр нэһилиэкпит биллибит үгүс үтүө удыордарбытын, чулуу дьоммутун чыэстээн, кинилэр ааттарын үйэтитэн, кэлэр көлүөнэ ыһаппытыгар үтүө өйдөбүлү хаалларыабын, Хайахсыт аатын киэн киэлигэ ааттата туруобун!

Тарас Лукич ТАРАСОВ,
Хайахсыт нэһилиэтин баһылыга.

Улуу Кыайы 75 сылын албан аатыгар анаан

Н.С. Кондратьев.

С.С. Кондратьев.

А.С. Кондратьев.

Сырдаахха кыстыктаах, Дьонкудайга сайылыктаах Сэмэн уонна Өрүүнэ Кондратьевтар 5 оболонмуттара. Кинилэр иллээх олохторун уйгун сэрии издээнэ ааннаан, үс уоллара сэриигэ ынырыллыбыта. Улахан уоллара Семен Семенович – 1910 сыллаах төрүүх. Ийэтин төрдүн удыурдаан, дьэнкэччи көрбүт күөх харахтаах, ыраас хааннаах, орто унуохтаах этэ. Сэмэн комсомолга 1930 сыллаахха кирибит, нэһилиэк бастакы комсомолецта этэ. Кыра үөрэхтээһэ тынан баран, сахалыы бэртээхэй суруксуг, ахсаанныыт буолан дьону сөхтөрөрө.

Иккис уол Алексей Семенович Кондратьев – 1918с. төрөөбүтэ. Бэйэтигэр сеп эттээх-сииннээх, орто унуохтаах, сымнаһас, холку майгылаах киһи этэ. Хайахсытынан, Дирининэн үөрэнэн сэттэ кылааһы бүтэрбитэ. Нэһилиэгэр үп хомуйааччынан үлэһэбитэ. Комсомолец быһыытынан колхуос, нэһилиэк үлэлэригэр көхтөөхтүк кыттар.

1942 сыл бэс-ыйын 20 күнүгэр, Сэмэн быраатынан Алексейдыын сэриигэ ынырыллыбытара. 1943с. тохсунньуугар Осташков куорат чугаһыгар тийэн, өстөөх Москва өссө кимэн кириэригэр тирэх оностоору, тутан сытар Демьянскыдаабы плацдарматын суох онорор иһин кырыктаах кыргыһыга хорсундук сэриилэспиттэрэ. Убайды-быраатын иккис бааһыран, госпитальга кириэн, 48 хонукка биригэ эмтэммиттэр, онтон үтүөрэн салгыы сэриигэ кирибиттэр. Улахан уол 1943 сыл атырдьах ыйын 18 күнүгэр илиитигэр-атабар араанныы буолан госпитальга кириэр, алтынныы 6 күнүгэр

эмиз кыргыһы будулбаныгар баар буола түспүтэ. Алексей дьонугар суругар: «Иккис сэриигэ кириэн 39 хонукка түүннэри-күннэри кыргыһы кырыстаах олорор баарбыт» – диэн суруйбут. Онтон балаһан ыйын 5 күнүгэр адыһыйгэр Матренаҕа суругар: "Убайым Сэмэн атырдьах ыйын 8 күнүгэр илиитигэр-атабар снаряд эстигигэр араанныы буолан госпитальга киридэ" – диэн биллэрбит.

Иккис уол Алексей өлбүтүн туһунан хара сурук 1943 с. ахсынныы ыйга Хайахсыт Сыырдааһар кэлбитэ. "901 стрелковой полк рядовой байыһа Кондратьев Алексей Семенович, 1918 с. төрүүх, байыаннай эбээһинэһин чыстээхтик толорон сэриилэһэ сылдьан, 1943 с. ахсынныы 5 күнүгэр хорсундук өлбө. Псковскай уобалас Пустошкинскый оройуон Святцэ дэриэбинэтин 150 мизтарэ собуруу өттүгэр көмүлүннэ" диэн. Сор соботох кэлбэт диллэрини, 1944 сыллаахха улахан уол Сэмэн Демьянскый плацдарманы ыраастааһынна кыттан баран, салгыы сэрии хонуутугар сылдьан, кулун тутар 9 күнүгэр Новгородскай уобалас Старорусскай оройуон Шестово дэриэбинэһэ хорсундук сэриилэһэ сылдьан өлбүтүн, ол сиргэ көмүллүбүтүн туһунан сурах кэлэр. Семен Семенович "Кыһыл Сулус" уордьаныга түһэрilibитэ иһилибитэ да, илиитигэр тулпатаҕа. Кини хорсунун иһин Бойобуой мэтээлинэн наҕараадалааммыта.

Алексей өлүөн иннинэ ийэтигэр суруйбут суругуттан быһа тардыы: "Ийэм, биһигини үчүгэйдик көрөн-истэн, хааччыһан ыппыккар эйиэхэ махтанабыт! Эһиги үчүгэйдик, эрэйэ суох олорун! Биһиги эйэлээх уонна көнүлүк олорор норуоту кулут оностоору гыммыт Гитлери утары охсуһан, кыайан, бабар тийиэхпит, бабар норуот иннигэр өлүөхпүт. Онон эһиги биһигини суохтааман. Норуот бүтүүнүн дьыалата буолар.». Суруктарын латыныскайдыы суруйар эбит, онтон тылбаастаммыт суруктара мусуойга харалла сыталлар.

Үһүс уол Кондратьев Николай Семенович 1920 с. Хайахсыкка төрөөбүтэ. Ийэлээх аҕата,

бука, Ньюкуускалара үөрэҕи ылымтыатын, быһаарылаах тыллаабын-өстөөбүн онук буюмчу эрапинэн көрөллөрө эбитэ буолуо. Дирингэ сэттэ кылааһы бүтэрэрин кытары, 1939 с. күһүнүгэр тэрийэн, Дьоккуускайдаағы педучилищеҕа үөрэххэ ыппыттар. Ол үөрэҕин бүтэрэн, учуутал буолара абыайах ый хаалбытын кэннэ, 1942 с. кулун тутарга, сэриигэ ынырыллан, тапталлаах ийэтин, аҕатын көрсүбөккэ да, таһаҕас массынатыгар олорон Иркутскайдыыр. Бастаан 91-с стрелковой полк младшай хамандыырдары бэлэмниир кууруһугар үөрэнэр, онтон Читаҕа сана тэриллэр автоматчиктары үөрэтэр кууруска отделение хамандырынан анаан. 1943 сыл Ньюкуусканы СССР, МНР, Маньчжурия быһаһылыларыгар баар Хайлардаабы бөөрөгөтүнүүлээх оройуон дизи тутууга 278 стрелковой дивизия 849-с артиллерийскай полкатыгар ааһар-суоттуур отделение хамандырынан ыппыттара. 1944 сыл алтынныытыгар Ньюкууска Марийскый артиллерийскай училище курсана буолар. Үөрэҕин 1945 с. ахсынныыга бүтэрэн, Куйбышевскай байыаннай уокурукка 617 с гвардейскай артиллерийскай биригээдэ 719-с артиллерийскай полкатыгар взвод хамандырынан аһаммыта. Онон сылдьан аттыгар снаряд эстэн контузияланан, кулгаабынан истибэт буолан, саллааска тахсан, лейтенант званилаах, алта мэтээллээх дойдутугар 1946 сыллаахха эргиллэр.

Аҕата көһүүгэ өлөн, ийэтэ Өрүүнэ икки уолун сэриигэ сүтэрэн, ол аһыһыгар аалларан, икки кыра кыһын уонна икки кыра кыһын сизинэрин соботобун бөрөөн-тараан олорорун, Ньюкууска сэрйиттэн кэлэн, көрсөн, обопору киһи-хара онортоон улаатыннарбытара. Салгыы Дьоккуускайдаағы юридическай үнүстүүтү үөрэнэн бүтэрэн, 1954 сыллаахха Аллараа Халымаҕа норуодунай судьянан ананан барар, онно 1973 сыллаахха дээрэ үлэһир, онтон Дьоккуускайга социальнай хааччыһы министризистибэтин старшай юрист-консультанынан ананан, пенсияҕа тахсар дээрэ үлэһир. 2013 сыллаахха, 93 сааһыгар бу олохтон барбыта. Кэргэнинэн Аннаһын 50 сыл биригэ олорбуттара, билигин оболоро, сизинэрэ кинилэр олорон ааспыт олохторун салгыыллар. Ньюкууска сэриигэ сылдьан суруйбут суруктара Хайахсыт мусуойугар харалла сыталлар.

Н.Н.ОЛЕНОВ,
Хайахсыт нэһилиэтин бэтэрээннэрин
Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ.

Салгыытын 5-с стр. көр

Саллааттар ааттарын үйэтиппит ытык киһибит

Михаил Дмитриевич Климов 1941с атырдьах ыйын 15 күнүгэр аан маннайгы улахан хомуурга ыгырыллан барбыта. Нижне-Удинскайга тийэн, Кавалерийскай ат үөрөбүр 2 ый үөрэнээт, Москва аныгар Белов хамандырыдаах 2-с кавалерийскай куорпус 5-с кавалерийскай полкатыгар кыттан, сэрйигэ киисибитинэн барбытара. 1941с. чэлчэкитик, 1942с. спунньуга ыараханлык бааһырбыта. Дорубуйатыгар охсууну ылан, 1942 сыл бэс ыйыгар сэрйи инбалиитэ буолан дойдутугар эргиллэн кэлэн, Сэбиэт бэрэссэдээтэлинэн үлэлээбитэ, юни ол сылларга дойдутун дьонун хоргуйан өлөртөн өрүһүгэр туһугар туруулаһан, күнүстэри-түүннэри сыраллаһан үлэлээбитэ. Кэлин «Победа» колхуос бэрэссэдээтэлинэн аанан үлэлээбитэ, ол сылларга колхуос үрдүк кирбиини ылан, өрөспүүбүлүкэбэ биир бастыңнар кэккэлэригэр киирбитэ.

Аба Дойду Улуу сэрйитигэр кыттыбыт уонна Кыайыы иһин кыргыз толоонугар охтубут Хайахсыт буйуттарын үйэтиппитэ элбэи онорбут киһинэн Михаил Дмитриевич буолар. Ол курдук, 1947 сыллаахха Кыайыы туһугар олохторун толук уурбут Хайахсыт уолаттарын ааттарын үйэтиппит пааматыннык туттарбыта. Михаил Дмитриевич кэлин Томпобо көһөн олорон, Хайахсыттан Аба Дойду кемүскэлэргэр кыттыбыт буйууннарга өссө биир өлбөөдүйбөт өйдөбүннүгүнэн кинилэр тустарынан суруйан хаалларбыт кинигэти буолар.

Бу кинигэбэ 101 сэрйигэ уонна үлэ фронугар сылдыбыт Хайахсыт дьонно суруллубуттара.

Кыргыз хонуутуттан, үлэ фронтуттан 56 киһи 176 суругу суруйбутун барытын тигэн паапка онорбута. Бу суруктарга, кыргызыга сылдыар биир дойдулаахтарын санааларын өрө көтөбөн, Михаил Дмитриевич сурук суруйан ыыталыыр эбит. Саллааттар суругун, «Социализм суола» оройуон хаһыатын, саха суруйааччыларын кинигэтин тутан наһаа үөрбүттэрин суруйаллар, махтаналлар. Үлэ фронтугар Иркутскайга атах таңаһын фабрикагыгар үлэлиир Яков Романов Сахатын сиригэр сибэкилэрин сурук иһиттэн булан, наһаа үөрэн, махтанан суруйар. Норуот туһугар кыргызныт, үлэлээбит, Михаил Дмитриевич аата умнуллубат!

Кини хорсун сырыыларын иһин «Албан Аат» 3-с истизлэнэ, «Үлэ Кыһыл знамята» уордьаннардаах, «Москва обороната» мэтээллэринэн наһараадаламмыта.

Кини аатын үүнэр көлүөнэ чиэстээхтик сүгэн, дойдутун дьонно-сэргэтэ кинигэ анаммыт Мэнэ тааһы туруорбуттара, кинигэ бэчээттэнэн тахсыбыта. 2014 сыллаахха төрөөбүт дойдутугар Хайахсытка М.Д. Климов төрөөбүтэ 100 сылыгар аанан ыһыах ыһыллыбыта. Сылын ахсын Хайахсыт орто оскуолатын кэлэктиибэ кини аатынан бириэмийэ олохтуура үтүө үтэскэ кубулуйда.

Үтүө киһи туһунан кылгас ахтыбын, кини эппит тылларынан түмүктүүбүн: «Дьону дьоллуур туһугар олоххутун бүтүннүү ааһан. Итэҕэйин миэхэ, олохун бүтүннүү онно анаабыт киһиэхэ, күн сиригэр төрөөн-үөскээн, онтон ордух дьолу булуоххут суоҕа».

М.Н. ПЕТРОВА,

А.П. Илларионов аатынан Хайахсыт оскуолатын мусуойун салайааччыта.

Хорсун быһыыны көрдөрөн, сэрйилэнэ сылдыан наһараадаламмытара.

1. Марков Илья Петрович - Аба Дойду сэрйитин II истизлэннээх «Кыһыл Сулус», Албан Аат III истизлэннээх уордьаннарынан, Берлини ылыы, Москва оборонатын иһин мэтээллэринэн наһараадаламмыта.
2. Артемьев Николай Егорович - «Кыһыл Сулус» уордьанынан, «Хорсунун иһин», «Берлини ылыы иһин», «Бойобуой үтүөлэрин иһин» мэтээллэринэн наһараадаламмыта.
3. Васильев Петр Егорович - Аба Дойду сэрйитин I-кы истизлэннээх уордьанынан наһараадаламмыта.
4. Борисов Алексей Яковлевич - «Кыһыл Сулус» уордьанынан наһараадаламмыта.
5. Дорофеев Афанасий Яковлевич - «Бойобуой үтүөлэрин иһин», Варшаваны, Берлини, Праганы, Сталинград оборонатын ылыы иһин мэтээллэринэн.
6. Петров Петр Филиппович - «Хорсунун иһин» мэтээлинэн.
7. Никитин Роман Андреевич - «Кыһыл Сулус» уордьанынан.
8. Прокопьев Афанасий Константинович - «Кыһыл Сулус» уордьанынан.
9. Федоров Егор Николаевич - Албан Аат III истизлэннээх уордьанынан.
10. Кузьмин Дмитрий Семенович - «Хорсунун иһин», «Бойобуой үтүөлэрин иһин» мэтээллэринэн.
11. Кондратьев Семен Семенович - «Хорсунун иһин» мэтээлинэн.
12. Кондратьев Николай Семенович - Японияны ылыы иһин, «Бойобуой үтүөлэрин иһин» мэтээллэринэн.
13. Петров Захар Васильевич - «Хорсунун иһин» мэтээлинэн.
14. Никитин Алексей Игнатьевич - «Хорсунун иһин» мэтээлинэн.
15. Егоров Иннокентий Дмитриевич - «Кыһыл Сулус» уордьанынан.
16. Родионов Николай Григорьевич - Албан Аат II-с истизлэннээх уордьанынан.

Улуу Кыайыы 75 сылын көрсө Хайахсыт нэһиликтэр үлэ-хамнас былааннаахтык ытыллар. Үүнэр кэнчээри ыччалыт, бу сэрйи суостаах сылларын умнубатын туһугар араас өрүттээх үлэ-хамнас нэһиликтэ дьаһалтатынан, түөлбэлэринэн, «Алаһа» норуот айымньытын дьээтин иһинэн, олохтоох оскуола, уһуйаан тэрийиитинэн ытыллан, биир өйгө-санааба түмүллэр.

ӨБҮГЭ СИТИМЭ

И.Г. Тимофеев-Теплоухов аатынан «Алаһа» норуот айымньытын дьээтигэр тохсунньу 27 күнүгэр Бүтүн Арасыйыйатаабы «Блокадний хлеб» аахсыа чэрчитинэн нэһиликтэ олохтоохторугар аанан кизэ хабааннаах тэрээһин ыытылынна. Ол курдук, түөлбэлэр икки ардыларыгар саха төрүт остуол оонньууларыгар хаамысхаба, хабылыкка олус тыһааһыннаах күөн күрэс буолан ааста. Нэһиликтэ дьонно бары биригэ түмсэн, хамаанда туруоран тыһааһыннаах киисиилэртэн астынан, дуоһуйан тарбастылар. Саха төрүт үгэһин, сизирин-туомун, итэҕэлин билэр киһи бигэ тирэхтээх буолар.

Тэрээһин иккис түһүмэһэр Ленинград блокадатын туһунан кэлбит дьонно бэтэрээн

учуутал Николай Афанасьевич Оконешников ол ыар кэмнэри киһи харабар ойуулаан көрөн, уйадыһыар диэри умсугутуулаахтык кэпсээтэ. Хас биридди кыттылаахха хара килиэл уонна туоһу сурук туттарылынна.

«ХАРАХ УУЛААХ КЫАЙЫЫ КҮНЭ»

Улуу Кыайыы 75 сылынан, Арасыйыйаба Албан аат уонна өйдөбүннүк сылыгар аанаммыт нэһиликтэр икки ардыларыгар ытыллар улуустаабы «Айхаллан, Чурапчы!» уус-уран самодеятельноһы көрүү бэстибээлин чэрчитинэн, Хайахсыт нэһиликтэ «Харах уулаах Кыайыы күнэ» диэн театриализованнай дьүүһүүнэн кытынна.

Сэрйи суостаах кэмнэра хас биридди ыал дьылбатыгар улахан оруоллаах буолан, сэрйигэ кыттыбыт буйуттар Албан ааттарыгар, иллээх олобу түстээбит хорсун быһыыларыгар, нэһиликтэ дьонно сүгүрүйэн туран, бэстибээлгэ ис сүрэхтэриттэн бариниилээхтик кытыннылар. Кыайыыны уһансыбыт чулуу дьоммут сырдык кэриэстэригэр аннаан, «Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат» диэн быыстала уонна видеоролик дьон сэнээриитин ылла. Бэстибээл ирдэниллибит нүөмэрдэрин толору ис туруктаан

туруоран, эдэр ыччат имигэс үнүкүлэрин, эр дьон хомоһой тыллаах холлоонорун, кэрэ аңаардар ылбаһай ырыаларын дьүүрэллэи тутан, биир ситимгэ холбоон, дьүүһүү үрдүк таһымна сыаналанна.

ҮҮНЭР КӨЛҮӨНЭ – КЫАЙЫЫ СУОЛУНАН

А.П. Илларионов аатынан Хайахсыт орто оскуолата Кыайыы сылын чэрчитинэн ытыллар дьаһалларга ситиһиилээхтик кыттан, регионнаабы «Уопан» аабыыларга күрэххэ Гран-при, оскуолалар икки ардыларынаабы театриализованнай күрэххэ 1-кы миэстэ буолары ситистилэр. Кулун тутар ыйга ыытыллыбыт улуустаабы «Снежный барс» байыаннай-патриотическай көрүүгэ 3 миэстэ хаһаайынарынан буоллулар. Олохтоох уһуйаан үгэскэ кубулуйбут улуустаабы «Мохсоһол» алын саастаах оҕолорго аанаммыт байыаннай-патриотическай хаамыыларга 3-с миэстэ буолары ситистэ. Онтон да атын бириддиэлэн ситиһии кыайыыга кынаттаан кэлэ турара, иитээччилэри, салайааччылары үрдүккэ кынаттыыр.

Игнат КАЖЕНКИН.

--- 01 ИЙТИННЭРЭР ---

Карантин кэмигэр баһаартан сэрэхтээх буолуохха!

Карантин кэмигэр оскуола үөрэнээччилэрэ күн устата соботох хаалан бэйэлэрин көрүнэллэр. Бу кэмнэ төрөппүттэр оҕолорун доруобуйага куттал суох буолуутун быраабылатын хайдах быһаарарга, ол иһигэр араас ыксаллаах быһыыга-майгыга, улахан дьон суох кэмигэр хайдах дьаһаналларыгар бэсиздэни, үлэни ыытыахтаахтар.

Өрөспүүбүлүкэ туһааннаах салааларга нэһиликтэни бэйэни салайыныы эрсиимин тутуһарга уонна дьиз таһыгар, тэлгэһэ баһаартан сэрэхтээх буолуу быраабылаларын умнуулаах тутуһарга ыгыраллар. Ол курдук, уот уматыгыгар сэрэхтээх буоларга ынырабыт.

Дьизэни-уоту кэмигэр өрөмүөннээн ыраастаахха, уот туругун, электрическай прибордары, гаас оборудованиеларын болломтобо ылыахха. Табахтыыр дьон табактарын тобобун умулларан баран быраагаларын тутуһуохтаахтар. Кураанах окко, маска сэрэхтээх буолун!

Арыгыны иһимэн! Уоттан тахсар алдьархайдаах быһылааннар итирик туруктаах дьонтон тахсарын умнууобун!

Убаастабылласкылареппүттэр! Оҕолоргутун болломтолоохтук кэтээн көрүн, көрүүтэ-истиитэ суох хаалларыман, уотунан оонньууларын буйуун!

Субуотунньуктары, тэлгэһэ иһин-таһын ыраастыырга бөбү-сабы уонна кураанах оту куулга хомуйун. Уматы күүлэммэт. Шашлыктааһын, тыаба тахсан уоту оттуу кытаанахтык бобуллар!

Дьизэтэн бараргар испиискэни, зажигалканы, гаас баллонун оҕо тийбэт, көрбөт сиригэр уурун. Оҕолорго өйдөтүн: уот кинилэр олохторугар кутталлаах. Баһаар тахсар түбэлтэтигэр, ыксаллаах быһыыга-майгыга сөптөөх быһаарыныыны ылынарга үөрэтин.

Ол курдук, баһаар табыстабына, оҕо суһаллык дьизэтэн тахсыахтаах уонна баһаарынайдарга эрийэн ыныра охсор туһунан чугас ыалга

этиэн наада. Баһаар аантан, кирилизтэн саҕаламмыт буоллабына, оҕо ааны аһара көнүллэммитин өйдүүхтээх, төлөпүүнүнэн улахан дьону ынырыахтаах.

Оҕо уулуссаба мээһэ тахсара кутталлаах. Оҕону кытары суол быраабылатын үөрэтин, барытын хатылаан уонна мууска сылдыары кытаанахтык бопсун.

Быһыыыр сулууспалар төлөпүүннэрин – «101» уонна «112» нүөмэрдэри оҕолоргутугар өйдөтүн. Өйдөтөр үлэ туһунан биридэ эрэ кэпсэтии ситэтэ суобун өйдөөн. Оҕоһор куттал суох буолуутун быраабылатын, электрическай прибордары туттууга сэрэхтээх буолар туһунан албэхтик быһаарын, кэпсэтин. Оонньуу көрүннэригэр киллэрин, араас албастары ырытын уонна биллэн турар, куттал суох буолуутун быраабылатын бэйэбит тутуһун, оҕобутугар бастын холбоһор буоларгытын умнуман!

Сыланнаабы 5 №- дээх баһаарынай чаас үлэһиттэрэ.

Кыайы саастылаабын ахтыта

Муосчут юыыт
Айылгы ПИНИГИНА

— ВНИМАНИЕ! —

ПОЧТА
РОССИИ

Почта России доставит посылки AliExpressPlus на дом бесплатно

Почта России и AliExpress Россия договорились о бесплатной доставке посылок из почтового отделения на дом клиентам нового сервиса AliExpressPlus.

Воспользоваться бесплатной доставкой Почты России на дом можно при покупке на сайте и в приложении AliExpress товаров со знаком Plus. Доставка на дом других отправок будет осуществляться по установленным тарифам, которые можно найти на сайте Почты России ros posta.ru.

AliExpressPlus — сервис, на который распространяется бесплатная доставка до двери, запущен 15 апреля в тестовом режиме. Кроме бесплатной доставки он включает в себя гарантированные сроки доставки товаров от 2 до 15 дней с возможностью отслеживания на всем пути следования и быстрой возврата. Сервис запущен на базе решения, которое было разработано логистической компанией Cainiao и Почтой России для AliExpress.

«Заказы, сделанные на AliExpress, составляют значительную долю общего потока почтовых отправок.

Мы видим, как восстанавливается спрос на зарубежные онлайн покупки, и наша задача в период самоизоляции продолжить бесперебойное вручение отправок, предложить клиентам безопасный и удобный сервис. Почта России обеспечивает оптимальные сроки доставки отправок, и благодаря нашему партнерству с AliExpress огромное число людей смогут получать свои заказы, не выходя из дома и не подвергая свое здоровье риску», — отмечает заместитель генерального директора по международному бизнесу АО «Почта России» Денис Ильин.

Почта России и AliExpress — ключевые партнеры в России в области доставки. Около 80% посылок AliExpress из Китая обрабатывается и доставляется Почтой России. В объеме Почты России — это порядка 40%. За всю историю сотрудничества компаний в Россию было привезено около 1 млрд посылок. Это около 200 посылок в минуту за 10 лет существования AliExpress.

Информационная справка
АО «Почта России» — цифровая почтово-логистическая компания, один из крупнейших работодателей России, объединяющий 350 тысяч сотрудников. Входит в перечень

стратегических предприятий. В региональную сеть Почты России включены 42 тысячи отделений почтовой связи по всей стране. Ежегодно компания обрабатывает около 9,5 млрд почтовых отправок. Почта России является проводником почтовых, социальных, финансовых и цифровых услуг для населения, предоставляет качественный сервис для компаний электронной торговли.

AliExpress Россия — совместное предприятие Alibaba Group (NYSE: BABA), Mail.ru Group (MAIL), Мегафона и Российского фонда прямых инвестиций (РФПИ) в сфере электронной социальной коммерции в России и СНГ. Компания создана 9 октября 2019 года.

Компаний управляют два генеральных со-директора: Лю Вэй, глава AliExpress Россия и Дмитрий Сергеев, первый заместитель генерального директора Mail.ru Group. Председатель Совета директоров СП AliExpress Россия — Борис Добродеев, генеральный директор Mail.ru Group.

В AliExpress Россия входит: AliExpress — крупнейшая в России и СНГ онлайн-платформа по продажам товаров широкого спроса из Китая и других стран мира. На площадке

зарегистрированы десятки миллионов продавцов и производителей из России, Испании, Италии, Турции и Китая. AliExpress входит в топ-10 наиболее посещаемых сайтов в России, а мобильное приложение — в лидеры по скачиванию для платформ iOS и Android в России за первое полугодие 2019 года.

Tmall — онлайн-платформа по продаже товаров известных международных марок премиальной категории, среди которых Bosch, Samsung, Huawei и другие. Половина продавцов на площадке — представители малого и среднего российского бизнеса. Наиболее популярные категории на Tmall: электроника, одежда и детские товары.

Panda — российский маркетплейс товаров из Китая, созданный в Mail.ru Group осенью 2017 года.

Направление социальной коммерции ВКонтакте, в рамках которого можно покупать товары внутри социальной сети с помощью мини-приложения AliExpress на платформе VK MiniApps, участвовать в реферальной программе для авторов контента и размещать теги товаров на фото, в историях и лонгридах.

— КӨР-СЭРГЭЭ —

НВК SAHA

«Саха» НКНХ ханаалын
муус устар 20 – 26 күнүнээ бирагыраамата

НВК SAHA

Муус устар 20 күнэ Биир күнүмүс	Муус устар 21 күнэ Оптуруннук	Муус устар 22 күнэ Сэрэдэ	Муус устар 23 күнэ Чопкур	Муус устар 24 күнэ Базинэ	Муус устар 25 күнэ Суббота	Муус устар 26 күнэ Баскыһыанна
07:00 - Эрдэһиттэр 6+ 09:00 - Зарядка 12+ 09:15 - Город женщин 12+ 10:15 - Фиксики 6+ 10:30 - Мультфильмы 6+ 10:45 - Чайинг, бииргэ ылпыабын! 12+ 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Тыва олохторун дорҕоон 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайылы-75 12+ 12:30 - «Ааспыт ааспыт аманна-2» телесериал 12+ 13:00 - Чайинг, бииргэ ылпыабын! 12+ 13:15 - Солдатские истории 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 13:45 - Актуальное интервью/Репортаж 12+ 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Телеурок для 11 классов. Литература 6+ 15:30 - Телеурок для 11 классов. Обществознание 15:45 - Телеурок для 11 классов. Английский язык 16:00 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 16:15 - Ким да умнулубат, туох да умнулубат! 12+ 16:45 - Золотой фонд ТВ 17:30 - Солдатские истории 17:45 - Чайинг, бииргэ ылпыабын! 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Актуальное интервью 12+ 18:30 - Дойдум дьонно 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - Талбан 12+ 19:45 - «Ааспыт ааспыт аманна-2» телесериал 12+ 20:15 - Чайинг, бииргэ	07:00 - Эрдэһиттэр 6+ 09:00 - Зарядка 12+ 09:15 - Асчылттар 12+ 10:15 - Фиксики 6+ 10:30 - Мультфильмы 6+ 10:45 - Чайинг, бииргэ ылпыабын! 12+ 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайылы-75 12+ 12:30 - «Ааспыт ааспыт аманна-2» телесериал 12+ 13:00 - Чайинг, бииргэ ылпыабын! 12+ 13:15 - Солдатские истории 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 13:45 - Актуальное интервью/Репортаж 12+ 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Телеурок для 11 классов. Литература 6+ 15:30 - Телеурок для 11 классов. Обществознание 15:45 - Телеурок для 11 классов. Английский язык 16:00 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 16:15 - Ким да умнулубат, туох да умнулубат! 12+ 16:45 - Золотой фонд ТВ 17:30 - Солдатские истории 17:45 - Чайинг, бииргэ ылпыабын! 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Актуальное интервью 12+ 18:30 - Дойдум дьонно 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - Талбан 12+ 19:45 - «Ааспыт ааспыт аманна-2» телесериал 12+ 20:15 - Чайинг, бииргэ	07:00 - Эрдэһиттэр 6+ 09:00 - Зарядка 12+ 09:15 - Асчылттар 12+ 10:15 - Фиксики 6+ 10:30 - Мультфильмы 6+ 10:45 - Чайинг, бииргэ ылпыабын! 12+ 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайылы-75 12+ 12:30 - «Ааспыт ааспыт аманна-2» телесериал 12+ 13:15 - Солдатские истории 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 13:45 - Актуальное интервью/Репортаж 12+ 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Телеурок для 11 классов. Литература 6+ 15:30 - Телеурок для 11 классов. Обществознание 15:45 - Телеурок для 11 классов. Английский язык 16:00 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 16:15 - Ким да умнулубат, туох да умнулубат! 12+ 16:45 - Золотой фонд ТВ 17:30 - Солдатские истории 17:45 - Чайинг, бииргэ ылпыабын! 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Актуальное интервью 12+ 18:30 - Дойдум дьонно 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - Талбан 12+ 19:45 - «Ааспыт ааспыт аманна-2» телесериал 12+ 20:15 - Чайинг, бииргэ	07:00 - Эрдэһиттэр 6+ 09:00 - Зарядка 12+ 09:15 - Готовим еду 12+ 10:15 - Фиксики 6+ 10:30 - Мультфильмы 6+ 10:45 - Чайинг, бииргэ ылпыабын! 12+ 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайылы-75 12+ 12:30 - «Ааспыт ааспыт аманна-2» телесериал 12+ 13:15 - Солдатские истории 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 13:45 - Актуальное интервью/Репортаж 12+ 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Телеурок для 11 классов. Литература 6+ 15:30 - Телеурок для 11 классов. Обществознание 15:45 - Телеурок для 11 классов. Английский язык 16:00 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 16:15 - Ким да умнулубат, туох да умнулубат! 12+ 16:45 - Золотой фонд ТВ 17:30 - Солдатские истории 17:45 - Чайинг, бииргэ ылпыабын! 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Актуальное интервью 12+ 18:30 - Дойдум дьонно 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - Талбан 12+ 19:45 - «Ааспыт ааспыт аманна-2» телесериал 12+ 20:15 - Чайинг, бииргэ	07:00 - Эрдэһиттэр 6+ 09:00 - Зарядка 12+ 09:15 - Город женщин 12+ 10:15 - Фиксики 6+ 10:30 - Мультфильмы 6+ 10:45 - Чайинг, бииргэ ылпыабын! 12+ 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайылы-75 12+ 12:30 - «Ааспыт ааспыт аманна-2» телесериал 12+ 13:00 - Чайинг, бииргэ ылпыабын! 12+ 13:15 - Солдатские истории 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 13:45 - Актуальное интервью/Репортаж 12+ 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Телеурок для 11 классов. Литература 6+ 15:30 - Телеурок для 11 классов. Обществознание 15:45 - Телеурок для 11 классов. Английский язык 16:00 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 16:15 - Ким да умнулубат, туох да умнулубат! 12+ 16:45 - Золотой фонд ТВ 17:30 - Солдатские истории 17:45 - Чайинг, бииргэ ылпыабын! 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Актуальное интервью 12+ 18:30 - Дойдум дьонно 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - Талбан 12+ 19:45 - «Ааспыт ааспыт аманна-2» телесериал 12+ 20:15 - Чайинг, бииргэ	07:30 - Саха итэҕэлэ 12+ 08:00 - Кап, опор, саһарҕаһа 6+ 09:00 - Зарядка 12+ 09:15 - Истин илдьит 6+ 09:45 - Бастыҥ ким 12+ 10:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 10:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 10:30 - Новости 12+ 10:45 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 10:55 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 11:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 11:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 11:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 11:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 12:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 12:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 12:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 12:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 13:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 13:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 13:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 13:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 15:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 15:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 15:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 16:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 16:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 16:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 16:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 17:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 17:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 17:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 17:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 18:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 18:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 18:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 18:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 19:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 19:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 19:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 19:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 20:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 20:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 20:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 20:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 21:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 21:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 21:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 21:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 22:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 22:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 22:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 22:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 23:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 23:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 23:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 23:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 24:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 24:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 24:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 24:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 25:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 25:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 25:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 25:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 26:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 26:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 26:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 26:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 27:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 27:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 27:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 27:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 28:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 28:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 28:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 28:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 29:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 29:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 29:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 29:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 30:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+	08:00 - Геван 12+ 08:30 - Дойдум дьонно 12+ 08:45 - Репортаж 12+ 09:00 - Простые истины 09:30 - Хотугу сулус 6+ 09:00 - Кап, опор, саһарҕаһа 6+ 09:00 - Зарядка 12+ 09:15 - Истин илдьит 6+ 09:45 - Чайинг, бииргэ ылпыабын! 12+ 10:00 - Телесериал 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Дом мечты 12+ 12:45 - Телесериал 12+ 13:30 - Новости 12+ 13:45 - Телесериал 12+ 14:30 - Истин илдьит 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Телесериал 12+ 16:00 - Новости 12+ 16:15 - Ким да умнулубат, туох да умнулубат! 12+ 16:45 - Золотой фонд ТВ 17:30 - Солдатские истории 17:45 - Чайинг, бииргэ ылпыабын! 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Шота и рыбалка Якутии 12+ 18:45 - «Тарбагатааны астыаа» кэрэх 6+ 19:30 - «Кэргэн кэлэтиин» спектакль 12+ 20:45 - Кансиэр 12+ 22:00 - Клевая рыбалка

Хайнзат бэчээкээ бэрллэр графига: 16 ч 00 м. Бэчээкээ бэрллинээ: 16 ч 00 м. "Сана олох" редакционнай-издательскай холбоулукка 18.04.2020 с. офсетка бэчээтгэнээ.
 Типография аалыкына: 678670. Чувалгы сап. Карр Маркс уул. 26 "а". Индекс: Р0008. Хайнзат нэбэрээк иикитэ: олутурунньукка уонна бээллээкээ тахсар.